

De toetreding van België tot de Europese Conferentie voor Moleculaire Biologie en het Europees Laboratorium voor Moleculaire Biologie

**Advies 2009/20 (SARiV)
Advies 132 (VRWB)
12 augustus 2009**

Strategische Adviesraad internationaal Vlaanderen, Boudewijnlaan 30 bus 81, 1000 Brussel
Tel.: + 32 2 553 01 81, E-mail: sariv@iv.vlaanderen.be, <http://www.sariv.be>

Vlaamse Raad voor Wetenschapsbeleid, Koloniënstraat 56, 1000 Brussel
Tel.: +32 2 212 94 10, E-mail: vrwb@vlaanderen.be, <http://www.vrwb.be>

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	2
1. Situering	3
2. Achtergrond.....	3
3. Situatieschets en motivering.....	4
4. Advies.....	6
5. Conclusie.....	7

1. Situering

Op haar vergadering van 3 juli 2009 hechtte de Vlaamse Regering haar principiële goedkeuring aan (i) het ontwerp van decreet tot instemming met de Overeenkomst houdende stichting van de Europese Conferentie voor Moleculaire Biologie (EMBC), opgemaakt in Genève op 13 februari 1969 en (ii) het ontwerp van decreet tot instemming met de Overeenkomst houdende oprichting van het Europees Laboratorium voor Moleculaire Biologie (EMBL), opgemaakt in Genève op 10 mei 1973. In die vergadering werden minister-president Kris Peeters en minister Patricia Ceysens gelast advies in te winnen bij de Strategische Adviesraad internationaal Vlaanderen (SARiV).

Het betreft hier twee gemengde verdragen, waarbij de bevoegdheden zowel liggen bij de federale overheid als bij de Gemeenschappen en Gewesten. Dit betekent dat ook het Vlaams parlement, zoals ook de parlementen van de andere Gewesten en Gemeenschappen, zijn akkoord moet geven opdat deze verdragen zouden kunnen worden geratificeerd.

Tijdens de voorbereiding van zijn ontwerpadvies heeft de SARiV contact opgenomen met de Vlaamse Raad voor Wetenschapsbeleid (VRWB). Beide strategische adviesraden zijn overeengekomen om een gezamenlijk advies uit te brengen, dat hierbij voorligt. Zowel de SARiV als de VRWB keurden onderhavig advies bij consensus goed.

De VRWB dankt de SARiV voor de toenadering en de vlotte samenwerking. De VRWB is echter wel van mening dat hij net zoals de SARiV rechtstreeks om advies gevraagd had moeten worden, zoals dat gebeurde bij soortgelijke dossiers in het verleden, en dit op basis van art.3§4 derde punt van het VRWB-decreet van 15 december 1993.

2. Achtergrond

Ter ondersteuning van de EMBO

De Europese Organisatie voor Moleculaire Biologie (EMBO) werd in 1964 opgericht als een privé-organisatie van topklasse moleculaire biologen die de biowetenschappen in Europa via samenwerking wilden bevorderen. Toen eind jaren 1960 deze organisatie in financiële nood raakte, werden ter ondersteuning van de EMBO twee intergouvernementele organisaties verdragsrechtelijk opgericht, namelijk de EMBC en het EMBL. Voor meer informatie over het onderlinge verband tussen EMBO, EMBC en EMBL verwijzen we naar het VRWB-advies 106.¹

EMBC

Op 13 februari 1969 ondertekenden twaalf landen in Genève de Overeenkomst houdende oprichting van de Europese Conferentie voor Moleculaire Biologie. Inmiddels telt de EMBC 27 lidstaten, waarvan 21 EU-lidstaten. De EMBC is de intergouvernementele organisatie die de basisfinanciering van de EMBO voorziet. Met de bijdragen van zijn lidstaten kan de EMBC de meeste EMBO-activiteiten ondersteunen en financieren, die voornamelijk bestaan uit pre- en postdoctorale beurzen; cursussen en workshops; en het Young Investigator Programme voor beloftevolle groepsleiders. De langetermijnvisie van de EMBC op de EMBO wordt vastgelegd in het EMBC General Programme, dat door de vertegenwoordigers van de lidstaten wordt opgesteld.

EMBL

De overeenkomst houdende oprichting van het Europees Laboratorium voor Moleculaire Biologie werd op 10 mei 1973 ondertekend. Het EMBL telt momenteel 20 lidstaten en één geassocieerde lidstaat. Het geldt als één van Europa's belangrijkste opleidingscentra in moleculaire biologie. Zijn opdracht bestaat uit het uitvoeren van fundamenteel onderzoek, het leveren van diensten aan wetenschappers

¹ VRWB, *De Vlaamse deelname aan grote internationale onderzoeksinfrastructuur (met syntheserapport)*, Advies 106, 28 september 2006, 55.

uit de lidstaten, het trainen van stafmedewerkers, studenten en bezoekers, alsook het ontwikkelen van nieuwe technologieën en instrumenten voor biologisch onderzoek. Naast een hoofdlaboratorium in Heidelberg, beschikt het EMBL over vier antennes in Hamburg, Grenoble, Hinxton en Monterotondo.

3. Situatieschets en motivering

Situatieschets

Op de webpagina's van beide intergouvernementele organisaties wordt België vermeld als lidstaat. Tot op heden is ons land echter formeel nog geen verdragspartij geworden bij de hogergenoemde oprichtingovereenkomsten. Volgens de nota aan de Vlaamse Regering werkte België op ad hoc basis mee aan de werking van de EMBC en de EMBL als waarnemer, adviseur of financier, respectievelijk sinds 1970 en 1990. België betaalde wel een periodieke bijdrage aan beide organisaties, maar had gedurende 39 respectievelijk 19 jaar geen volwaardig lidmaatschap met stemrecht. De SARIV en de VRWB betreuren ten eerste deze verdraging, die niet getuigt van "goed bestuur". De federale inspectie van financiën maakte hierover een terechte opmerking en weigert voortaan zelfs de nodige kredieten goed te keuren voor het betalen van het lidmaatschap totdat België stemrecht verwerft. België kan nu alsnog toetreden tot beide oprichtingovereenkomsten.

Na intrafederaal overleg, tegenstrijdig advies van de Raad van State en nieuw intrafederaal overleg² bekrachtigde de Interministeriële Conferentie Buitenlands Beleid op 13 maart 2003 het gemengde karakter van de hogergenoemde oprichtingovereenkomsten, aangezien het toezicht op onderzoekinstellingen en het wetenschappelijke en technologische innovatiebeleid behoren tot de gemeenschaps- en gewestbevoegdheden. Het is verwonderlijk dat het na deze beslissing in 2003 nog meer dan 6 jaar zal duren vooraleer Vlaanderen deze overeenkomst goedkeurt. Nochtans wordt in het Vlaams beleid het belang van dergelijke internationale wetenschappelijke samenwerking telkens onderlijnd. Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest stemde reeds op 1 april 2004 bij ordonnantie in met beide oprichtingovereenkomsten.

Wetenschappelijke return

De VRWB schetst in zijn advies 106 over grote internationale onderzoeksinfrastructuur d.d. 28 september 2006 zowel de wetenschappelijke als de economische return van het lidmaatschap van internationale onderzoeksinfrastructuren. In dat advies besteedt de VRWB heel wat aandacht aan deze organisaties. In de eerste plaats onderstreept de VRWB inzake wetenschappelijke return dat het EMBO, de EMBC en het EMBL uiterst belangrijke expertise- en opleidingscentra vormen. Hierbij verwijst de VRWB naar de uitmuntende wetenschappelijke kwaliteit van hogergenoemde instellingen. Vlaamse wetenschappers die opgeleid werden in het EMBL, of die met EMBO-beurzen in het buitenland hebben gewerkt, of wetenschappers die aan een cursus of seminarie hebben deelgenomen, brengen deze zeer waardevolle ervaring terug naar Vlaanderen. Tevens is EMBO volgens de VRWB een belangrijk mechanisme om topwetenschappers op postdoctoraal niveau naar Vlaanderen te brengen.³

Gezien het belang en de uitstekende reputatie van biotechnologie in Vlaanderen (cf. Vlaams Instituut voor Biotechnologie/VIB) acht de VRWB het lidmaatschap van België van deze organisaties essentieel. Het VRWB-advies 106 is intussen bijna 3 jaar oud en laat aan duidelijkheid niets te wensen over, maar toch werd hieraan geen snelle uitvoering gegeven.

In voornoemd advies merkt de VRWB op dat het EMBO/EMBC/EMBL in essentie een fellowship-systeem is waarbij de begunstigen geselecteerd worden op basis van hun excellentie. Hij stelt hierbij

² De Werkgroep "gemengde verdragen" (WGV) legde op 21 juni 2000 het gemengde karakter vast. Deze beslissing werd door de Interministeriële Conferentie voor Buitenlands Beleid (ICBB) bekrachtigd op 10 oktober 2000. De Raad van Staat betwistte echter de betrokkenheid van de gewesten in zijn advies van 22 mei 2001. De WGV bevestigde echter op 26 september 2002 de betrokkenheid van de gewesten. De ICBB bekrachtigde deze beslissing op 13 maart 2003.

³ Het is de EMBC die financiële middelen ter beschikking stelt van de EMBO om deze beurzen en cursussen te financieren.

ook vast dat wat het aantal deelnemende onderzoekers betreft, België onder het gemiddelde scoort door de geringe mobiliteit van Vlaamse/Belgische onderzoekers.⁴

Beeldvorming

In zijn advies over de beeldvorming van Vlaanderen in het buitenland (Advies 2008/22, 1 december 2008) en memorandum aan de nieuwe Vlaamse regering (april 2009) beklemtoonde de SARiV het belang van internationale uitwisseling voor onder andere studenten, docenten, onderzoekers en werknemers. De SARiV herbevestigt dat Vlaanderen de boot niet mag missen in “the global competition for talent” waarbij zowel Vlaamse wetenschappers zich bekwamen in het buitenland als buitenlandse experts naar Vlaanderen worden gehaald.⁵ Indien Vlaanderen het Pact 2020 wil realiseren en uitgroeien tot een toonaangevende, innovatiegedreven kenniseconomie met een sterk ondernemerschap en een sterke internationale oriëntatie⁶, is het benutten van het volledige potentieel van het lidmaatschap van de EMBC en het EMBL onontbeerlijk. Het VIA-pact beoogt bovendien een kenniseconomie die op duurzame wijze tot welvaartscreatie in staat is. Zoals de VRWB aangeeft in zijn Memorandum 2009-2014, is er een duidelijk verband tussen wetenschappelijke performantie en economische welvaart.⁷

Europese onderzoeksruimte

Verder kadert het EMBL/EMBC/EMBO goed in de totstandkoming van de Europese ruimte van onderzoek en innovatie (ERA⁸), waarin onderzoekers, wetenschappelijke kennis en technologie vrij circuleren. De nood aan een ERA –trouwens een essentieel onderdeel van de Lissabonstrategie– neemt steeds meer toe door de toenemende mondiale concurrentie op onderzoeksgebied en het ontstaan van mondiale maatschappelijke problemen. Toponderzoek door het EMBL op het vlak van moleculaire biologie is een belangrijke motor van het Europees concurrentievermogen in een geglobaliseerde wereld.⁹

Ruimer kader

Daarnaast beantwoordt het afronden van de instemmingsprocedure aan de strategische keuze m.b.t. Vlaamse deelname aan het internationaal onderzoek van zogenaamde “big science”-initiatieven, een thema dat in verscheidene beleidsbrieven wordt aangehaald. De SARiV en de VRWB merken hierbij op dat de financiële ruimte voor dergelijke “big science”-initiatieven in Vlaanderen beperkt is. Het FWO beschikt in 2009 over 2,32 miljoen euro ter ondersteuning van projecten van Vlaamse onderzoekers aan grote internationale onderzoeksfaciliteiten,¹⁰ op dit moment CERN, ESRF-DUBBLE en de Mercatortelescoop. Door de aard en het succes van deze initiatieven, zijn deze middelen ontoereikend voor de ondersteuning van het gebruik van andere grote internationale onderzoeksfaciliteiten, zoals EMBL.¹¹

Volgens de Lissabondoelstellingen, die als doel hebben om van de EU de meest competitieve en dynamische kenniseconomie van de wereld te maken, zou ieder land minimaal 3% van het BBP moeten investeren in O&O. Terwijl 2/3 hiervan door investeringen vanuit de privésector moet gefinancierd worden, moeten de overheidsuitgaven 1/3 voor hun rekening nemen. Met andere woorden, de overheid dient te streven naar de 1%-norm. Hoewel de Vlaamse overheid door bijkomende inspanningen dit percentage geleidelijk heeft kunnen verhogen van 0,52% in 2000 tot 0,63% in 2007, blijven de overheidsuitgaven voor O&O beduidend lager dan de te behalen 1%.

⁴ VRWB, Advies 106, 10.

⁵ OESO, *The Global Competition for Talent: Mobility of the Highly Skilled*, Parijs, 2008.

⁶ VLAANDEREN IN ACTIE, *Pact 2020: een nieuw toekomstpact voor Vlaanderen: 20 doelstellingen*, 8.

⁷ VRWB, *Memorandum 2009-2014, oktober 2008*.

⁸ ERA staat voor ‘European Research Area’, in het Nederlands ‘Europese Onderzoeksruimte’ (EOR).

⁹ RAAD VAN DE EUROPESE UNIE, *Conclusies van de Raad betreffende de omschrijving van een Europese Onderzoeksruimte – Visie 2020*, Publicatieblad Nr. C 025, 31.01.2009.

¹⁰ VRWB, *Begroting Wetenschap en Innovatie 2009*, Advies 131, 2 juli 2009, 22. Deze “big science” subsidie groeide eerder van 0,75 miljoen euro (2006) over 1,5 miljoen euro (2007) tot 2,28 miljoen euro (2008).

¹¹ FONDS WETENSCHAPPELIJK ONDERZOEK, *Memorandum FWO 2009*, s.d., 7-8.

Hiermee scoort Vlaanderen in 2007 onder het Europees gemiddelde (0,65%), en ver beneden de Europese koplopers Zweden (0,98%), Finland (0,96%) en Denemarken (0,89%).¹²

4. Advies

Instemming

1. De SARiV en de VRWB sluiten zich aan bij de onderhavige instemmingsdecreten, en vragen de Vlaamse regering met aandrang om dit dossier zo snel mogelijk af te ronden. De SARiV en de VRWB menen dat het voor Vlaanderen van belang is dat België volwaardig en stemgerechtigd lid wordt van de EMBC en het EMBL.

2. De SARiV en de VRWB sporen de Vlaamse regering met aandrang aan om te analyseren waar er problemen ontstonden in de trage afhandeling van dit dossier, en om na te gaan in welke mate hieruit lessen kunnen worden getrokken voor de toekomstige afhandeling van gelijkaardige instemmingdossiers. Tevens dient men een betere prioriteitsstelling in acht te nemen voor de afhandeling van verdragen, zeker als deze slaan op prioritaire domeinen in het Vlaams beleid zoals wetenschap en innovatie.

Mobiliteit

3. De SARiV en de VRWB vinden het uiterst belangrijk dat Vlaamse wetenschappers deze Europese samenwerking optimaal benutten en zo de uitdagingen van de mondiale concurrentie op onderzoeksgebied kunnen aangaan. In dit kader blijven stimuli voor mobiliteit van onze Vlaamse onderzoekers dan ook van groot belang. Hierbij moet men trachten een "brain drain" te vermijden, en een "brain circulation" aan te moedigen. Deze visie wordt weerspiegeld in de activiteiten van de EMBC en het EMBL, bijvoorbeeld met hun beurzen, opleidingen en programma's.

Overleg

4. De SARiV en de VRWB wijzen erop dat de opvolging van de EMBL/EMBC/EMBO momenteel hoofdzakelijk in handen is van de federale overheidsdienst wetenschapsbeleid. De SARiV stelt zich de vraag of, gelet op de bevoegdheidsverdeling en het streven naar homogene bevoegdheidspakketten, dergelijke afspraken niet opnieuw bekeken moeten worden.

De SARiV en de VRWB herhalen dat er hoe dan ook nood is aan voldoende consultatie en overleg vanuit de federale overheid met de regionale overheden over multilaterale onderzoeksinfrastructuur. Het uitwerken van een kader waarin dergelijk overleg gestructureerd kan plaatsvinden en waarin via een bottom-up traject gefundeerd beleid gevoerd kan worden, kan dan ook rekenen op de steun van de SARiV en de VRWB.

5. De SARiV en de VRWB vragen dat er zo snel mogelijk duidelijke afspraken gemaakt worden tussen alle betrokken federale en regionale overheidsdiensten over de standpunten die België in de EMBC en het EMBL zal innemen wanneer het over stemrecht beschikt en over de wijze waarop het Belgisch lidmaatschap nog beter kan gevalideerd worden na toetreding tot beide overeenkomsten. Dit kan bijvoorbeeld gebeuren in de schoot van de Commissie Internationale Samenwerking (CIS) en/of haar overleggroepen.

6. De SARiV en de VRWB verwachten dat de Belgische vertegenwoordigers zich gedurende hun gehele mandaat actief inzetten om het lidmaatschap en bijhorend stemrecht optimaal te valoriseren. Hierbij is terugkoppeling met hogergenoemd overlegorgaan aangewezen.

Ruimer kader

7. De SARiV deelt de zienswijze van de VRWB dat de Vlaamse overheid nog meer inspanningen moet leveren ter ondersteuning van O&O. De VRWB pleit er immers voor dat de nieuwe Vlaamse

¹² VRWB, Advies 131, 66-67.

regering prioritair haar aandacht zou richten op wetenschap en innovatie om van Vlaanderen een topregio te maken in een wereldwijde kennismaatschappij. Het behalen van de 3%-norm moet onverminderd het richtsnoer blijven, en dit tegen 2014. Vandaag stelt men vast dat aan het huidige tempo het bereiken van de 1%-norm en, rekening houdend met de tanende bedrijfsinvesteringen, ook de 3%-norm, nog veraf zijn. Als kleine regio moet Vlaanderen dringend in een hogere versnelling schakelen. Dit houdt in dat zowel de overheid als het bedrijfsleven in beduidend meer financiële middelen voor O&O moeten voorzien.¹³

8. De SARiV en de VRWB zijn ervan overtuigd dat bij dergelijke Europese samenwerking inzake onderzoek iedereen te winnen heeft en onderschrijft dan ook het belang van actieve Vlaamse deelname aan Europese initiatieven zoals het Zevende Kaderprogramma van de Europese Unie, de doorstart van de ERA, de European Research Council, en de European Technology Platforms. De SARiV en de VRWB zijn tevens van mening dat ook nationale onderzoeksorganisaties aanvullende initiatieven kunnen en moeten nemen om tot een nauwere Europese onderzoeksamenwerking te komen waarbij men nationale onderzoeksprogramma's op transparante wijze coördineert en expertise samenbrengt in grensoverschrijdende netwerken.

5. Conclusie

De SARiV en de VRWB sluiten zich aan bij de onderhavige instemmingsdecreten, en vragen de Vlaamse regering met aandrang om dit dossier zo snel mogelijk af te ronden. Zij wijzen op de verwachte economische en wetenschappelijke return van beide organisaties, hun band met de Vlaamse bevoegdheden, het VIA-project, de Vlaamse beleidsprioriteiten en het belang van de Europese samenwerking op het vlak van onderzoek en innovatie. De SARiV en de VRWB menen dat het voor Vlaanderen van belang is dat België volwaardig en stemgerechtigd lid wordt van de EMBC en het EMBL.

Hoogachtend,

(getekend)

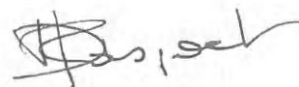
Prof. dr. Jan Wouters
Voorzitter
Strategische Adviesraad internationaal Vlaanderen

ir. Karel Vinck
Voorzitter
Vlaamse Raad voor Wetenschapsbeleid

(getekend)

Freddy Evens
Secretaris
Strategische Adviesraad internationaal Vlaanderen

dr. Danielle Raspoet
Secretaris
Vlaamse Raad voor Wetenschapsbeleid

¹³ VRWB, Advies 131, 4.